СХВАЛЕНО

Вченою радою КНЗ КОР
«Київський обласний інститут
післядипломної освіти
педагогічних кадрів»
(протокол від 23.04.2024 р. №4)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор КНЗ КОР «Київський
обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних кадрів»

_____ Віра РОГОВА
Наказ від «24» квітня 2024 р. № 70

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Біла Церква – 2024

Пояснювальна записка

Освітня програма розроблена на підставі Положення про психологічну службу в системі освіти України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 22 травня 2018 року № 509; Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року №898; Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800; Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 12.10.2022 року № 904.

Освітня програма також враховує основні положення Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 року № 2145-VIII (зі змінами), Закону України «Про повну загальну середню освіту» від 8 грудня 2023 року N 3504-IX, постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» від 14 грудня 2016 року № 988-р.; указу Президента України від 21.09.2020 №398/2020 «Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства»; постанов Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі», від 21.08.2019 № 800 (зі змінами) «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників»; наказів Міністерства освіти і науки України від 02.10.2018 № 1047 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників із іншими органами та службами», від 28.12.2019 № 1646 «Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти», інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність соціального педагога з урахуванням європейського вектора розвитку освіти України, стратегії реформування галузі освіти в Україні, новітніх зарубіжних і вітчизняних наукових розробок, кращих практик у галузі освіти та професійного розвитку педагогів, відповідно до сучасних викликів суспільства й освіти.

Сучасний соціальний педагог закладу загальної середньої освіти має бути готовим до роботи за державними освітніми стандартами в контексті реформування системи освіти, виконання заходів щодо реалізації євроінтеграційних процесів у галузі освіти, інклюзивного підходу, посилення ролі цифрових технологій в організації освітнього процесу та активного використання технологій дистанційного навчання.

Мета освітньої Програми: активізація професійного розвитку та саморозвитку соціальних педагогів як працівників психологічної служби у закладі та/або установі освіти відповідно до державної політики в галузі освіти, удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей, необхідних для організації навчання, виховання та розвитку учнів, відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р.

Основні завдання Програми:

- забезпечити розвиток загальних і професійних компетентностей соціальних педагогів закладів загальної середньої освіти з урахуванням основних напрямів державної політики в освіті, запитів громадянського суспільства;
- поглибити й розширити системні знання соціальних педагогів закладів загальної середньої освіти з теорії і практики психолого-педагогічних дисциплін, основних напрямів діяльності та особливостей їх організації, що забезпечують якісні зміни в організації

освітнього процесу, створюють передумови для інноваційних перетворень у сучасній освітній системі;

- активізувати розвиток значущих професійних якостей соціальних педагогів закладів та/або установ освіти;
- удосконалити вміння соціальних педагогів закладів та/або установ освіти відповідно до основних напрямів державної політики, її європейського вектора розвитку;
- сприяти особистісному та професійному розвитку соціальних педагогів як працівників психологічної служби в закладі освіти на основі актуалізації їхнього професійного та життєвого досвіду, відповідно до сучасних вимог суспільства та місцевої громади;
- розвивати громадянські компетентності соціального педагога як працівника психологічної служби в закладі освіти, формувати усвідомлення важливості власної громадянської позиції та впливу на формування демократичного середовища, як у колективі, так і в місцевій громаді.

Перелік компетентностей

Удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей соціального педагога закладу дошкільної освіти в межах професійної діяльності або галузі знань.

Розвиток загальних компетентностей: ЗК.01 громадянська, ЗК.02 соціальна, ЗК.ОЗ культурна, ЗК.04 когнітивна, ЗК.06 Здатність до адаптації та дії в новій ситуації, ЗК.07 Здатність бути критичним і самокритичним, ЗК.09 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, проведення досліджень на відповідному рівні, ЗК.10 Здатність до генерування та реалізації нових ідей (креативність), до самопрезентації та результатів своєї професійної діяльності; здатність до керування власним життям і кар`єрою, ЗК.11 Здатність налагоджувати ефективну міжособистісну комунікацію, спілкуватись з представниками інших професійних груп різного рівня.

Формування та розвиток **професійних компетентностей** соціального педагога на виконання трудових функцій: А Психологічна профілактика (А1, А2, А3, А4); Б Психологічна просвіта (Б1, Б2, Б3, Б4); В Психологічна діагностика (В1, В2, В3, В4); Г Психологічна допомога (Г1, Г2); Ґ Професійний розвиток (Ґ1, Ґ2, Ґ3, Ґ4); Д Співпраця (Д1, Д2, Д3).

Очікувані результати навчання відображено в загальних характеристиках Програми, конкретизовано в кожному модулі, відповідно до виконання трудових функцій соціального педагога в закладі дошкільної освіти.

Загальні очікувані результати охоплюють

Знання й розуміння:

- сучасних тенденцій розвитку освіти загалом;
- нормативно-правових основ, законодавчих актів у сфері освіти, зокрема, у сфері соціально-педагогічної роботи;
- сутності Концепції Нової української школи;
- концептуальних засад педагогіки партнерства;
- психологічної та соціально-педагогічної складової професійної діяльності соціального педагога;
- нормативних вимог і методологічних засад, принципів, змісту, методів та форм професійної діяльності соціального педагога, зокрема щодо захисту прав дитини та забезпечення її життєво важливих потреб;
- планування соціально-педагогічної діяльності в закладі та/або установі освіти.

Уміння:

- організовувати соціально-педагогічну діяльність відповідно до вимог законодавства;
- конструювати та реалізувати сучасні програми просвітницької та профілактичної роботи із використанням різноманітних методів, форм і технологій;
- діагностувати освітній процес, учасників освітнього процесу і складати індивідуальне планування роботи;
- формувати в учнів ключові компетентності та вміння, спільні для всіх компетентностей;

- формувати уявлення про наступність та логічну послідовність організації роботи соціального педагога закладу та/або установи освіти;
- розвивати здатність до проектування власного професійного розвитку з метою надання якісних освітніх послуг, ефективного виконання посадово-функціональних обов'язків;
- ефективно взаємодіяти й працювати в команді.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- гуманістична спрямованість освітнього процесу;
- дитиноцентризм, цінність особистості;
- готовність до реалізації сучасних цілей освіти;
- професійна мобільність та гнучкість;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;
- дотримання принципів надання психологічної допомоги (не нанесення шкоди, об'єктивності, конфіденційності, поваги до клієнта, необхідності та достатності наданої інформації);
- дії на основі етичних міркувань (мотивів), доброчесності, соціальної відповідальності, поваги до різноманітності та мультикультурності;
- просування національно-патріотичних та демократичних цінностей (патріотизм, відповідальність за долю держави, повага до багатоманітності, право вибору, формування спільноти, полікультурність).

Матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу: комп'ютерна техніка, офісне ПЗ, навушники, мікрофон, колонки, гаджет (планшет, смартфон), конструктор "Lego" (100 "цеглинок"), настільна гра "Сортувальник", постійний доступ до глобальної мережі «Інтернет», наявність облікового запису Google (особистого чи корпоративного).

<table>
<tr><td>1.</td><td>Розробник освітньої програми</td><td colspan="6">Шелест Леся Василівна, завідувач відділу психологічної підтримки та ментального здоров'я Комунального навчального заклад Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»</td></tr>
<tr><td>2.</td><td>Найменування освітньої програми</td><td colspan="6">Освітня програма підвищення кваліфікації соціальних педагогів закладів освіти</td></tr>
<tr><td>3.</td><td>Мета програми</td><td colspan="6">Формування, розвиток професійних компетентностей</td></tr>
<tr><td>4.</td><td>Цільова аудиторія за спеціальністю або за посадою педагогічного працівника</td><td colspan="6">Соціальні педагоги закладів загальної середньої освіти</td></tr>
<tr><td>5.</td><td>Напрям освітньої програми</td><td colspan="6">Професійна компетентність соціального педагога закладу та/або установи освіти</td></tr>
<tr><td rowspan="4">6.</td><td rowspan="4">Зміст освітньої програми</td><td rowspan="3">№ з/п</td><td rowspan="3">Освітній компонент (модуль, тема)</td><td colspan="4">Засоби провадження</td></tr>
<tr><td colspan="4">Кількість годин</td></tr>
<tr><td>лекційні</td><td>семінарські</td><td>практичні</td><td>усього</td></tr>
<tr><td>1.</td><td>Модуль 1. Соціально-гуманітарний. Модернізація системи освіти в</td><td>4</td><td></td><td>2</td><td>6</td></tr>
</table>

			контексті викликів XXI століття				
		1.1.	Роль освіти у формуванні та розвитку людського капіталу	2			2
		1.2.	Гуманістичні аспекти модернізації освіти в контексті традиції та інновацій	2			2
		1.3.	Національна ідентичність в історичному вимірі			2	2
		2.	**Модуль 2. Професійний. Освітнє середовище НУШ: територія безпеки та розвитку**	**2**		**18**	**20**
		2.1. Інваріантна складова модуля		**2**		**12**	**14**
		2.1.1.	Безпека життєдіяльності учасників освітнього процесу	2			2
		2.1.2.	Критерії та індикатори оцінювання якості педагогічної діяльності			2	2
		2.1.3.	Атестація фахівців психологічної служби			2	2
		2.1.4.	Створення безпечної освітньої екосистеми закладу освіти			2	2
		2.1.5.	Психологічна підтримка учасників освітнього процесу			6	6
		2.2. Варіативна складова модуля				**6**	**6**
		2.2.1.	Інклюзивна освіта: теорія і практика			6	6
		2.2.2.	Виявлення та подолання освітніх та психологічних втрат			6	6
		2.2.3.	Формування команди для розвитку культури демократії в школі			6	6
		2.2.4.	Дії учасників освітнього процесу в надзвичайних ситуаціях соціального, воєнного та природного характеру			6	6
		3.	**Модуль 3. Фаховий. Організація роботи соціального педагога**	**4**		**32**	**38**
		3.1. Інваріантна складова модуля		**4**		**16**	**20**
		3.1.1.	Нормативно-правове забезпечення діяльності та особливості ведення документації соціальних педагогів закладів дошкільної освіти	2		2	4
		3.1.2.	Тимбілдинг: підвищення згуртованості команди			2	2
		3.1.3.	Взаємодія соціального педагога з батьками учнів закладу			2	2

		3.1.4.	Практики соціально-емоційного та етичного навчання з формування м’яких навичок			4	4
		3.1.5.	Інструменти впровадження медіагрмотності в роботі соціального педагога			2	2
		3.1.6.	Упровадження здоров’язбережувальних технологій у практику роботи закладу освіти	2			2
		3.1.7.	Соціально-педагогічний супровід сімей, які опинились у складних життєвих ситуаціях			2	2
		3.1.8.	Девіантна поведінка підлітків: причини та профілактика			2	2
		3.2. Варіативна складова модуля				**18**	**18**
		3.2.1.	Особливості психологічної взаємодії зі здобувачами освіти цифрового покоління			6	6
		3.2.2.	Формування здорових харчових звичок в учасників освітнього процесу			6	6
		3.2.3.	Упровадження й популяризація відновних практик і розв'язання конфліктів мирним шляхом			6	6
		3.2.4.	Попередження та профілактика проявів суїцидальної поведінки в освітньому середовищі			6	6
		4.	**Модуль 4. Діагностико-аналітичний**			**8**	**8**
		4.1.	Установче заняття. Вхідне діагностування			2	2
		4.2.	Конференція з обміну досвідом			2	2
		4.3.	Захист випускних робіт			2	2
		4.4.	Вихідне діагностування			2	2
			Разом:	**10**		**62**	**72**
7.	**Обсяг (тривалість), що встановлюється в годинах та/або кредитах ЄКТС**	72 год / 2,4 ЄКТС					

8.	**Форма підвищення кваліфікації**	Очна, дистанційна, очно-заочна, пролонгована
9.	**Вид підвищення кваліфікації**	Навчання за освітньою програмою підвищення кваліфікації
10.	**Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться**	Загальні компетентності: ЗК.01, ЗК.02, ЗК.03, ЗК.04, ЗК.05, ЗК.06, ЗК.07, ЗК.08, ЗК.09 Професійні компетентності: А Психологічна профілактика (А1, А2, А3, А4); Б Психологічна просвіта (Б1, Б2, Б3, Б4); В Психологічна діагностика (В1, В2, В3, В4); Г Психологічна допомога (Г1, Г2); Ґ Професійний розвиток (Ґ1, Ґ2, Ґ3, Ґ4); Д Співпраця (Д1, Д2, Д3); Е Організаційно-методична діяльність (Е1, Е2)
11.	**Очікувані результати**	Удосконалення загальних та професійних компетентностей
12.	**Особа (особи), які виконують освітню програму**	Рогова В.Б. Пащенко Д.І. Перерва В.С. Довгань А.І. Часнікова О.В Аносова А.В. Шевченко А.М. Алєксєєва О.І. Гаркавенко Ю.О. Слободяник Г. І. Луценко Т. М. Дерій О. В. Вихристенко Ж.В. Качуровський В.С. Камінський О. І. Шелест Л. В. Локоткова Л.А. Дишлева І.В.
13.	**Строки виконання програми**	Календарний рік
14.	**Місце виконання освітньої програми**	Комунальний навчальний заклад Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів» (вул. Ярослава Мудрого, 37, м. Біла Церква, 09107)
15.	**Вартість надання освітньої послуги**	Собівартість обраховується залежно від наповнення груп згідно з вимогами чинного законодавства

16.	**Мінімальна та максимальна кількість осіб у групі**	25-30 осіб
17.	**Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації**	Свідоцтво про підвищення кваліфікації
18.	**Забезпечення розміщення освітньої програми на сайті**	сайт: https://www.kristti.com.ua/ програма:

Модуль 1. Соціально-гуманітарний. Модернізація системи освіти в контексті викликів XXI століття

1.1. Роль освіти у формуванні та розвитку людського капіталу

Роль освіти у формуванні та розвитку людського капіталу: огляд класичних та сучасних підходів. Аналіз програм та національних стратегій розвитку людського капіталу європейських країн та України. Переваги та обмеження у розумінні ролі освіти в процесі формування людського капіталу. Розгляд перспектив розвитку освіти та її впливу на людський капітал у майбутньому. Реалізація інноваційного освітнього проєкту на всеукраїнському рівні за темою «Модель національного освітнього технопарку з підвищення якості освіти у викликах воєнного/повоєнного часу».

1.2. Гуманістичні аспекти модернізації освіти в контексті традицій та інновацій

Гуманістичні підходи до модернізації освіти. Традиціоналізм в освіті: огляд традиційних підходів до освіти. Методологічні принципи виховання: природовідповідності, культуровідповідності та народності. Ґенеза проявів цих принципів у модернізації освітнього процесу від античних часів до сьогодення. Стандартизація змісту освіти. Аргументи за збереження традицій в освіті. Прогресивізм в освіті. Ідея інноваційного підходу до освіти. Аргументи за впровадження інновацій в освітній процес.

1.3. Національна ідентичність в історичному вимірі

Поняття національної та громадянської ідентичності. Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» та його статті щодо основних напрямків освітньої діяльності. Різновиди освітніх заходів, пропоновані Законом України для реалізації основних напрямків виховання національної та громадянської ідентичностей. Історична генеза української національної ідентичності: між конфронтацією та співробітництвом. Проблематика та методика національно-патріотичного, військово-патріотичного, громадянського та духовно-морального виховання. Регіональність у становленні української національної та громадянської ідентичності. Роль позашкільних заходів та позакласної роботи у формуванні національної та громадянської ідентичності. Пошукова та творча діяльність учнів у формуванні національної та патріотичної діяльності.

Очікувані результати за соціально-гуманітарним модулем 1 охоплюють:

Знання й розуміння:

- сутності людського капіталу та його впливу на соціально-економічний розвиток;

- ролі освіти у формуванні кваліфікаційного потенціалу суспільства та індивідуального розвитку кожної особистості;
- впливу освіти на здоров'я, економічний розвиток, соціальну стабільність та культурні процеси;
- суті наступних методологічних принципів виховання: природовідповідності, культуровідповідності та народності;
- способів забезпечення якості іншомовної освіти та рівного доступу до неї;
- цифрових технологій та електронних освітніх ресурсів для навчання учнів іноземної мови;
- сутності української національної ідеї;
- ролі духовно-морального фактору та духовної свідомості у справі становлення національної ідентичності, мотивації багатьох поколінь українців до захисту своєї Батьківщини.

Уміння:

- аналізувати взаємозв'язок між рівнем освіти нації та її економічними показниками;
- синтезувати інформацію щодо ефективних підходів до розвитку освіти для забезпечення сталого розвитку суспільства;
- створювати стратегії та програми розвитку освіти з урахуванням потреб сучасного ринку праці та соціокультурних вимог;
- використовувати нові досягнення у психології чи фізіології для поліпшення результативності своєї роботи;
- ефективно використовувати можливості цифрових технологій;
- використовувати у практичній діяльності сучасні тенденції викладання і навчання у закладах освіти з урахуванням упровадження дистанційного навчання;
- використовувати нетрадиційні форми уроків для підвищення мотивації учнів до вивчення іноземної мови;
- чітко й переконливо висловлювати свої думки про історичні аспекти національної ідентичності, ефективно обмінюватися інформацією з іншими.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- підтримка принципу доступності освіти для всіх верств суспільства, незалежно від соціального статусу чи матеріального стану;
- готовність до впровадження нових методів та технологій в освітній процес для підвищення ефективності освіти;
- усвідомлення важливості знань як основного ресурсу для розвитку суспільства та самореалізації особистості;
- усвідомлення власної ролі у формуванні та розвитку людського капіталу як ключового чинника сталого розвитку суспільства;
- усвідомлення об'єктивної необхідності впровадження інновацій в освітньому процесі при виникненні нових наукових знань у психології, фізіології, антропології;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;
- постійне удосконалення мотиваційних стратегій залучення учнів до вивчення іноземних мов;
- усвідомлення ролі вчителя як фасилітатора освітнього процесу;
- усвідомлення своєї національної ідентичності, відкритість до самокритики, незалежність від націоналістичних уявлень.

Модуль 2. Професійний. Освітнє середовище НУШ: територія безпеки та розвитку

2.1. Інваріантна складова модуля

2.1.1. Безпека життєдіяльності учасників освітнього процесу

Забезпечення безпеки з закладі освіти відповідно до вимог законодавства. Захист здоров'я учасників освітнього процесу. Безпека на території закладу освіти: контроль доступу та відеоспостереження, безпечний шлях до закладу освіти, проведення профілактичних занять з правил дорожнього руху. Техніка безпеки в кабінетах та лабораторіях, правила безпечного проведення дослідів. Екологічна безпека та гігієна, упровадження екологічно безпечних технологій в освітній процес. Включення тем безпеки життєдіяльності в освітні програми. Проведення занять та тренінгів.

2.1.2. Критерії та індикатори оцінювання якості педагогічної діяльності

Поняття «критерії оцінювання» та «індикатори якості педагогічної діяльності», їх взаємозв'язок та значення у педагогічній практиці. Розгляд основних видів критеріїв якості педагогічної діяльності відповідно до вимог «Абетки для директора». Пояснення та приклади індикаторів, що відображають кожен із цих критеріїв. Практика оцінювання та самооцінювання педагогічної діяльності. Застосування критеріїв та індикаторів педагогічної діяльності в підготовці до проходження сертифікації та атестації.

2.1.3. Атестація фахівців психологічної служби

Основні нормативні документи, на які потрібно звернути увагу під час проходження атестації практичних психологів. Норми, які набирають чинності з моменту оприлюднення нового Положення. Аналіз загальних аспектів, висвітлених у Положенні. Порівняльна характеристика Типового та нового Положення, характеристика нововведень.

2.1.4. Створення безпечної освітньої екосистеми закладу освіти

Поняття фізична безпека, безпечне освітнє середовище. Екосистемний підхід. Формула «Дитина в безпеці». Рівні відповідальності в забезпеченні фізичної безпеки в освітньому середовищі. Ролі в надзвичайній ситуації. Симуляційна гра «Безпечна дорога до школи». Поняття інформаційної безпеки. Цифрова безпека. Інформаційна культура та інформаційна гігієна. Джерела інформації. Види медіа, їх вплив на споживача інформації. Вправа «Новина з телефону». Психологічна безпека в освітньому середовищі: ключові поняття, інструменти, механізми формування, розподіл відповідальності та ролей. Техніки психологічної підтримки та психоемоційної саморегуляції. Ізраїльська модель стресостійкості BASIC PH.

2.1.5. Психологічні аспекти створення сприятливого безпечного середовища в закладі освіти

Поняття безпечного і здорового освітнього середовища. Причини недостатнього рівня розбудови безпечного і здорового освітнього середовища в сучасних закладах освіти. Указ Президента України Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища в новій українській школі. Цілі, завдання, очікувані результати реалізації Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища. Умови розбудови безпечного і здорового освітнього середовища. Особливості спілкування дорослих, що актуалізують агресивну поведінку учнів. Спілкування як фактор психопрофілактики агресивної поведінки учнівської молоді. Організаційні аспекти протидії булінгу в закладі освіти. Підходи до реагування на наслідки надзвичайних ситуаціях. Основні принципи надання психосоціальної допомоги. Ресурсність, модель подолання стресу М. Лаада (BASIC PH). Емоційні порушення в дітей різних вікових категорій, вплив стресу на успішність навчання учнів. Способи відновлення ресурсного стану в умовах війни. Збереження психологічного здоров'я під час самоізоляції, дієві техніки самодопомоги. Особливості зниження рівня тривожності учнів.

Психічне здоров'я та психосоціальна підтримка: зміст понять. Надзвичайні ситуації. Благополуччя людини. Взаємозв'язок проблем психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в надзвичайних ситуаціях. Визначення понять «стрес», «життєстійкість». Забезпечення необхідних умов для подолання гострої реакції психіки людини на стрес.

Опановування прийомами, які сприяють управлінню стресом та відновленню емоційної рівноваги в надзвичайних ситуаціях. Стратегії подолання стресу.

Очікувані результати за інваріантною складовою професійного модуля 2.1. охоплюють:

Знання й розуміння:

- принципів та цінностей, що лежать в основі міжнародних документів і національного законодавства, спрямованих на забезпечення рівних можливостей у сфері освіти для всіх дітей;
- основних принципів та підходів до побудови індивідуальної програми професійного розвитку вчителя;
- вимог та особливостей професійного розвитку педагогічних працівників в умовах реформування освіти;
- ролі педагога як каталізатора особистісного розвитку дитини в умовах нової парадигми освіти;
- сутності критеріїв та індикаторів в оцінюванні якості педагогічної діяльності;
- емоційного інтелекту та його складових;
- психологічних основ емоційно-вольової саморегуляції;
- наслідків впливу стресових емоцій на стосунки з оточуючими та здоров'я педагога;
- можливостей діагностування та попередження конфліктів у педагогічній взаємодії;
- розвитку психологічної стійкості та резильєнтності;
- сутності і значення фізичної, інформаційної та психологічної безпеки;
- особливостей створення безпечного освітнього середовища з урахуванням екосистемного підходу;
- рівнів відповідальності у реалізації фізичної безпеки в закладі освіти.

Уміння:

- використовувати нормативно-правових актів у практичній роботі з організації інклюзивного навчання;
- аналізувати власний досвід, навички та потреби для визначення пріоритетів у професійному розвитку;
- розробляти стратегії та дії для досягнення поставлених цілей;
- планувати свій професійний розвиток, враховуючи вимоги закону "Про дошкільну освіту" та потреби власної педагогічної практики;
- упроваджувати засоби самовдосконалення та підвищення кваліфікації для постійного професійного зростання;
- аналізувати педагогічну діяльність з використанням різних критеріїв та індикаторів якості освіти;
- відновлювати психічну рівновагу та перебувати в ресурсі;
- застосовувати психологічні методи та техніки саморегуляції: керувати диханням, тонусом м'язів, техніки заземлення, постукування; трансформувати тривожні думки, самостійно знижувати стан внутрішньої тривоги;
- уживати превентивні заходи щодо конфліктів і булінгу;
- вибудовувати діалогове навчання з усіма учасниками освітнього процесу як рівноправними партнерами;
- забезпечувати безпечне освітнє середовище;
- орієнтуватися в інформаційному середовищі, розрізняти інформацію;
- надавати психологічну підтримку учасникам освітнього процесу за допомогою технік та прийомів, здійснювати психоемоційну саморегуляцію.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- повага до прав людини:
- усвідомлення необхідності захисту прав дітей на отримання якісної та доступної освіти, яка відповідає їхнім потребам та можливостям;

- позитивне ставлення до постійного вдосконалення своєї професійної компетентності;
- усвідомлення відповідальності за власний професійний розвиток;
- готовність до впровадження нових педагогічних ідей та технологій для покращення власної професійної діяльності;
- здатність об'єктивно оцінювати власну педагогічну діяльність та готовність до безперервного професійного розвитку;
- важливість власного професійного розвитку для реалізації освітніх стандартів;
- готовність до впровадження нових підходів та технологій у свою роботу на основі результатів оцінювання;
- самоповага й повага до інших людей, справедливість, гідність, чесність, турбота;
- готовність до змін;
- взаємодія з усіма учасниками освітнього процесу, гнучкість й адаптивність;
- педагогіка партнерства.

2.2. Варіативна складова модуля

2.2.1. Інклюзивна освіта: теорія і практика

Тема 1. Організація інклюзивного освітнього середовища: алгоритм дій закладу освіти

Принципи та практичні аспекти створення інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти. Ідентифікація потреб учнів з особливими освітніми потребами, розробка індивідуальної програми розвитку, індивідуальних навчальних планів. Підтримка педагогів у розвитку адаптивних методик навчання, створення безбар'єрного фізичного та соціального середовища. Розвиток рівності, толерантності та розуміння різноманітності серед учнів, сприяння їхньому повноцінному включенню в суспільство. Організація професійного розвитку педагогічного колективу з питань інклюзивної освіти, сприяння співпраці з батьками учнів з особливими освітніми потребами, впровадження системи моніторингу та оцінювання ефективності інклюзивного середовища.

Тема 2. Психолого-педагогічний супровід інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами

Роль та функції психологів та педагогів у створенні сприятливого середовища для навчання й розвитку кожного учня, незалежно від його особливостей. Методи, стратегії психолого-педагогічного супроводу, спрямовані на індивідуалізацію освітнього процесу, підтримку соціально-емоційного розвитку учнів, виявлення та вирішення можливих труднощів. Взаємодія з батьками учнів, іншими учасниками освітнього процесу з метою підтримки та співпраці у створенні ефективного інклюзивного середовища. Аналіз концепційного теоретичного базису психолого-педагогічного супроводу інклюзивного навчання, використання теорій розвитку, психології виховання, соціальної педагогіки. Взаємодія психологів, педагогів, інших спеціалістів у сфері освіти для ефективного розвитку інклюзивних практик спільного розв’язання проблем.

Тема 3. Урахування вікових та індивідуальних особливостей дітей з особливими освітніми потребами в освітньому процесі

Вплив вікових особливостей на навчання та розвиток дітей з різними видами особливих освітніх потреб, інтелектуальні, фізичні, емоційно-психологічні та соціальні аспекти. Індивідуальні особливості кожного учня: ступінь функціональних можливостей, стиль навчання, інтереси та потреби, специфічні особливості, пов'язані з конкретними освітніми труднощами. Стратегії, методики адаптації освітнього процесу до врахування цих особливостей з метою забезпечення успішного навчання та розвитку кожного учня. Співпраця між педагогами, психологами, батьками, іншими учасниками освітнього процесу в створенні індивідуалізованих підходів до навчання та підтримки дітей з особливими освітніми потребами. Сучасні підходи та методики, спрямовані на індивідуалізацію освітнього процесу з

урахуванням вікових індивідуальних особливостей дітей з особливими освітніми потребами: диференціація завдань, використання різноманітних методів навчання та оцінювання.

2.2.2. Виявлення та подолання освітніх і психологічних втрат

Тема 1. Освітні виклики в воєнний період: аналіз та стратегії відновлення

Освітні втрати: український контекст. Освітні втрати й навчальні розриви: сутність і взаємозв'язок, оцінка та наслідки. Формати вимірювання освітніх втрат і навчальних розривів. Наслідки навчальних втрат для суспільства. Інноваційні підходи до забезпечення навчання під час кризи. Роль освітніх технологій у забезпеченні навчання в умовах воєнного конфлікту. Міжнародний досвід реабілітації освітньої системи післявоєнного періоду: вивчення успішних стратегій.

Тема 2. Психологічні втрати в період воєнного стану: стратегії та ресурси відновлення

Психологічні втрати. Психологічні наслідки військових дій для дітей та підлітків: стратегії підтримки та реабілітації. Ментальне здоров'я, його складові. Ментальне здоров'я педагогічних працівників та учнів. Вплив стресу та травм на навчання й розвиток учнів. Психологічна підтримка учасників освітнього процесу під час воєнного конфлікту.

Стратегії, інструменти для підтримки ментального здоров'я в освітньому середовищі. Вправи на стабілізацію психоемоційного стану педагогічних працівників та учнів, на запуск когнітивних процесів у навчанні. Травми та стресові реакції внаслідок воєнного стану: аналіз впливу на психічне здоров'я. Програми та підходи до психологічного відновлення. Стратегії самоопіки та психологічного самопідтримання в умовах воєнного стану.

Тема 3. Навчальна мотивація учнів в сучасних умовах

Мотивація, мотив, мотивування. Самогенеруюча мотивація. Сучасні підходи до мотивації учнів у навчанні. Задоволеність від навчання: зовнішні та внутрішні ресурси. Мотиватори «нового покоління». Мотивація без примусу. Розвиток мотивації учнів у різні вікові періоди. Методики та стратегії, спрямовані на розвиток навчальної мотивації. Вплив сучасних технологій на навчальну мотивацію учнів: можливості та виклики. Роль соціальних мереж та медіа у формуванні навчальної мотивації учнів. Адаптація навчальних програм до індивідуальних потреб та інтересів учнів для збільшення мотивації. Психологічні аспекти навчальної мотивації: розвиток внутрішньої мотивації та саморегуляції. Роль вчителя у стимулюванні навчальної мотивації учнів: стратегії та підходи

2.2.3. Формування команди для розвитку культури демократії в школі

Тема 1. Демократичне врядування.

Принципи демократичного врядування. Участь – основа демократичної культури школи. Шкільні правила на основі цінностей демократії. Роль учнівського самоврядування у формуванні демократичних цінностей. Принципи та практики демократичного прийняття рішень у шкільному середовищі. Створення та функціонування шкільного парламенту. Методи інклюзивного управління у школі: врахування потреб всіх учасників. Розвиток лідерських якостей серед учнів через демократичне врядування. Роль вчителя як фасилітатора демократичного процесу в шкільному колективі. Вплив демократичного врядування на клімат та культуру школи.

Тема 2. Командна взаємодія

Командотворення: формування команди, тімбілдінг. Ролі та лідерство в командах. Фасилітація як інструмент взаємодії та розвитку команд. Методи фасилітації, мотивації учасників, досягнень результатів роботи в команді. Розвиток ефективних команд у професійному середовищі: фактори успіху. Роль лідерства у формуванні та підтримці командної взаємодії. Ключові навички комунікації для побудови успішних командних відносин. Стратегії вирішення конфліктів у команді: підходи та методи. Типи ролей у команді та їх вплив на результативність спільної діяльності. Психологічний клімат у команді: чинники, що сприяють спільному успіху. Використання технологій для поліпшення командної взаємодії

та спільної роботи.

Тема 3. Життєздатність команди

Створення команди для виконання завдання, прояву ролей та командного лідерства, Можливості мотивації до участі у команді. Зростання через лідерство в команді. Діяльність шкільних команд. Мотивація учасників команди. Розвиток довіри та взаєморозуміння у складі команди як фундамент життєздатності. Стратегії збереження та підтримки мотивації учасників команди на тривалий термін. Реагування на виклики та зміни: адаптивність команди як складник її життєздатності. Роль лідера у підтримці та зміцненні життєздатності команди. Ефективне управління конфліктами в командному середовищі для забезпечення стабільності та продуктивності. Оцінка та моніторинг параметрів життєздатності команди: інструменти та методи.

2.2.4. Дії учасників освітнього процес у внадзвичайних ситуаціях соціального, воєнного та природного характеру

Тема 1. Надзвичайні ситуації та їх наслідки

Причини виникнення та класифікація надзвичайних ситуацій. Загальні ознаки НС. Рівні надзвичайних ситуацій. Наслідки надзвичайних ситуацій соціального, воєнного та природного характеру. Режим надзвичайної ситуації. Повідомлення про загрозу і виникнення надзвичайної ситуації, постійне інформування про зміни ситуації. Типи надзвичайних ситуацій: природні катастрофи, техногенні аварії, соціальні конфлікти тощо. Психологічні аспекти надзвичайних ситуацій: стрес, тривога та підтримка психічного здоров'я. Вплив надзвичайних ситуацій на соціальні, економічні та екологічні системи. Роль правоохоронних та гуманітарних організацій у реагуванні на надзвичайні ситуації. Міжнародна співпраця в попередженні та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Тема 2. Послідовність дій у надзвичайних ситуаціях природного характеру

Характеристика зон стихійного лиха (ураганів, затоплень, пожеж). Правила поведінки і дії працівників у НС природного характеру. Правила евакуації для працівників закладу освіти. Порядок евакуації. Захист: процедури евакуації, пошук притулку та безпечних зон.

Екстренні заходи: надання першої допомоги та врятованим, врятування заблокованих або постраждалих. Спільна діяльність між рятувальними службами, владними структурами та громадськістю. Відновлення житлових та інфраструктурних об'єктів, медичних послуг, освіти та інших сфер життєдіяльності.

Тема 3. Алгоритм дій у надзвичайних ситуаціях соціального та воєнного характеру

Захист населення від небезпечних факторів. Колективні засоби захисту населення. Дії в разі вчинення терористичного акту (вибуху). Дії при виявленні вибухових пристроїв або підозрілих предметів. Дії у випадку обвалення будівель, споруд. Дії у випадку перебування під завалом. Організація та проведення евакуаційних заходів для цивільного населення під час надзвичайних ситуацій. Координація дій правоохоронних органів у надзвичайних ситуаціях соціального та воєнного характеру. Організація, надання гуманітарної допомоги та медичного забезпечення для постраждалих у надзвичайних ситуаціях. Забезпечення доступної та інформативної комунікації з громадськістю, засобами масової інформації в надзвичайних ситуаціях. Відновлення та реабілітація: організація процесу відновлення та реабілітації суспільства після надзвичайних ситуацій соціального та воєнного характеру.

Очікувані результати за варіативною складовою професійного модуля 2.2. охоплюють:

Знання і розуміння:

- теоретичних засад інклюзивної освіти, її цілей, принципів та основних концепцій;
- особливостей та причин освітніх та психологічних втрат у сучасному освітньому середовищі;
- розуміння прав та обов'язків стосовно інклюзивної освіти як для держави, так і для закладів освіти та педагогічних працівників;

- наслідків освітніх та психологічних втрат (низький рівень успішності, втрата навчальної мотивації та погіршення ментального здоров'я);
- принципів демократії в школі;
- сутності поняття «команда», ролі та лідерство в команді, «фасилітація», сфери її застосування;
- видів надзвичайних ситуацій соціального, воєнного та природного характеру;
- визначення основних етапів та принципів організації заходів захисту в надзвичайних ситуаціях;
- розпізнавання потенційних загроз та ризиків, що виникають у надзвичайних ситуаціях.

Уміння:

- виявляти й адаптувати навчальні матеріали та методики з урахуванням різних особливих освітніх потреб учнів;
- застосовувати засоби та методи інклюзивної педагогіки для створення сприятливого освітнього середовища для всіх учнів, враховуючи їхні індивідуальні особливості та потреби;
- використовувати підходи до компенсації освітніх втрат;
- використовувати правові норми для захисту прав дітей з особливими освітніми потребами, забезпечення їхнього доступу до якісної освіти;
- оволодіти навичками ефективної підтримки учнів та сприяти їхньому здоровому психологічному розвитку;
- визначати й використовувати сучасні методи та форми мотивації учнів у навчанні;
- уживати превентивні заходи щодо конфліктів і булінгу;
- добирати, практично застосовувати методи фасилітації в діяльності команд;
- визначати способи мотивації до участі в команді;
- моделювати можливості для лідерства кожного/-ї завдяки командній роботі;
- розробляти стратегії та дії для досягнення поставлених цілей;
- брати участь у створенні безпечної освітньої екосистеми закладу освіти;
- планувати та виконувати евакуаційні процедури в надзвичайних ситуаціях;
- працювати в команді, координувати дії групи та, за необхідності, брати на себе лідерську роль для досягнення спільної мети;
- швидко й об'єктивно оцінювати ситуацію, а також приймати належні рішення щодо дій у різних обставинах.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- усвідомлення справедливості, рівності права всіх дітей на якісну освіту та доступ до освітніх можливостей, незалежно від їхніх особливих освітніх потреб;
- розвиток відповідальності дбайливого ставлення до безпеки учасників освітнього процесу та їхнього оточення;
- необхідність розроблення та реалізації спеціальних програм і стратегій для подолання освітніх та психологічних втрат;
- розвивати власні навички у сфері безпеки, готовності до дій у надзвичайних ситуаціях;
- оцінювати переваги культури демократії в школі;
- демонструвати ціннісне ставлення до членів команди;
- мотивувати членів команди;
- усвідомлювати відповідальність за власний професійний розвиток;
- упроваджувати нові педагогічні ідеї та технології для покращення власної професійної діяльності.

Модуль 3. Фаховий. Організація роботи соціального педагога

3.1. Інваріантна складова модуля

3.1.1. Нормативно-правове забезпечення діяльності та особливості ведення документації соціальних педагогів закладів дошкільної освіти

Нормативно-правові акти, що регулюють діяльність психологічної служби в системі освіти України, зокрема, соціальних педагогів. Нормативна база функціонування психологічної служби закладу освіти. Вимоги до ведення обов'язкової документації. Діяльність в умовах дистанційного навчання. Планування роботи та характеристика основних напрямів діяльності соціального педагога, їх змістове наповнення. Реалізація напрямів діяльності. Застосування циклограми як ефективного методу організації діяльності соціального педагога закладу освіти.

3.1.2. Тимбілдинг: підвищення згуртованості команди

Командотворення: формування команди, тімбілдінг. Ролі та лідерство в командах. Фасилітація як інструмент взаємодії та розвитку команд. Методи фасилітації, мотивації учасників, досягнень результатів роботи в команді.

3.1.3. Взаємодія соціального педагога з батьками вихованців закладу

Сім'я – інститут соціального виховання підростаючого покоління. Соціальна взаємодія школи та сім'ї у процесі соціалізації дитини. Завдання, напрями та основний зміст соціально-педагогічної діяльності з сім'єю. Напрями та форми роботи з різними типами сімей. Соціально-педагогічна діяльність із дітьми та сім'ями, які опинилися в складних життєвих обставинах.

3.1.4. Практики соціально-емоційного та етичного навчання з формування м'яких навичок

Мета міжнародної програми СЕЕН. Три виміри СЕЕН: усвідомленість, співпереживання і залученість. Співпереживання. Усвідомленість. Залученість. Три рівні СЕЕН. СЕЕН-практики: малюнок доброти, метелик, чарівний крем, практика вдячності тощо.

3.1.5. Інструменти впровадження медіаграмотності в роботу соціального педагога

Поняття медіаграмотності. Поняття медіакультури. Вплив інформації на користувача медіаресурсів. Аналіз медіаконтенту. Правило «миття» інформації. Система виявлення фейків та перевірки фактів. Інструменти аналізу соціальних мереж. Інструменти аналізу візуального контенту

3.1.6. Упровадження здоров'язбережувальних технологій у практику роботи закладу освіти

Аналіз ознак якісної превентивної освіти, концепція, завдання, зміст і методика формування здоров'язбережувальної компетенції учнів на засадах розвитку життєвих навичок; характеристика методичних механізмів інтегрованого підходу до формування здоров'язбережної компетентності учнів; моніторинг здоров'язбережувальних технологій та визначення доцільності їх застосування в закладі освіти; готовність педагогів до використання методів і засобів навчання, що забезпечують упровадження здоров'язбережувальних технологій в освітньому процесі.

3.1.7 Соціально-педагогічний супровід сімей, які опинились у складних життєвих ситуаціях

Дослідження характерних особливостей зазначеної проблематики. Здійснення аналізу статистичних даних розповсюдження цього явища в Україні. Проблеми сімей зі складними життєвими обставинами. Обговорення питань сімей з несприятливим психологічним кліматом. Обговорення алгоритму роботи психологічної служби з виявленими сім'ями, які потрапили в складні життєві обставини.

3.1.8 Девіантна поведінка студентської молоді: причини та профілактика

Поняття девіантної поведінки. Види, ознаки, наслідки. Обмін досвідом у групах щодо профілактики девіантної поведінки серед дітей і молоді.

Очікувані результати за інваріантною складовою професійного модуля 3.1. охоплюють:

Знання й розуміння:

- ключових законодавчих актів та нормативних документів, що регулюють діяльність соціального педагога в освітньому закладі;
- етико-правових норм, організаційно-методичних принципів функціонування психологічної служби системи освіти;
- вимоги до ведення обов'язкової документації соціального педагога;
- сутності поняття "команда", ролі та лідерства в команді, "фасилітація", сфери її застосування;
- основних напрямів та завдань психологічної роботи в освітньому закладі;
- основ соціально-емоційного розвитку й навчання;
- концепцій, методів і прийомів створення безпечного освітнього середовища;
- особливостей створення умов для збереження психологічного і соціального здоров'я учасників освітнього процесу;
- важливості індивідуалізованого підходу до розвитку у професійній діяльності.

Уміння:

- організації власної професійної діяльності на основі знання норм, принципів, процедур та стандартів професії;
- здійснення психолого соціального супроводу в закладах освіти, забезпечення соціальної складової освітнього процесу;
- реалізації завдань адаптаційного супроводу, забезпечення фахової підтримки в ситуаціях вікового, особистісного, соціального, інституційного та професійного становлення особи, групи, організації, спільноти;
- оцінювати власну роботу відповідно до поставлених завдань;
- використовувати циклограми як ефективного методу організації діяльності практичного психолога закладу освіти;
- планувати й організовувати свою роботу відповідно до потреб учнів, вчителів та батьків;
- упроваджувати основні технологічні прийоми щодо попередження та подолання негативних форм реагування здобувачів освіти на психологічно та соціально складні умови;
- сприяти розвитку соціально-емоційних навичок учнів;
- визначати способи мотивації до участі в команді;
- моделювати можливості для лідерства кожного/-ї завдяки командній роботі;
- оволодіти технологіями створення безпечного освітнього середовища;
- надавати психосоціальну підтримку в кризових умовах/ситуаціях.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- високий рівень професійної етики, довіра до клієнтів;
- уміння прийняти та розуміти різноманітність поглядів, культурних та соціальних реалій, що можуть спостерігатися серед учнів, вчителів та інших учасників освітнього процесу;
- вибір цінностей психічного і психологічного здоров'я;
- бажання співпрацювати з учасниками освітнього процесу, вміння слухати та враховувати їхні погляди та думки;

- бажання постійно вдосконалювати свої знання та навички, досліджувати нові методи й підходи в психологічній практиці;
- готовність надавати підтримку та допомогу всім, хто її потребує, незалежно від їх соціальної чи особистісної ситуації;
- описує переваги культури демократії у школі;
- демонструє ціннісне ставлення до членів команди;
- взаємодіє з усіма учасниками освітнього процесу;
- гнучкість, адаптивність;
- особистісний розвиток і рефлексія професійної діяльності.

3.2. Варіативна складова модуля

3.2.1 Особливості психологічної взаємодії зі здобувачами освіти цифрового покоління

Тема 1. Цифрове покоління в контексті теорії поколінь

Інформаційне суспільство як етап розвитку цивілізації. Типологія поколінь у ракурсі соціокультурного простору. Переформатування понятійного мислення в парадигмі кліпової культури. Теорія поколінь як сукупність суспільно-наукових підходів в царинах соціології, філософії та психології. Стратегія конструктивної комунікації в розрізі теорії поколінь.

Тема 2. Феномен «кліпового мислення» в контексті навчальної діяльності вихованця цифрового покоління

Кліпове мислення як спосіб пізнання. Ключові ознаки трансформації моделі споживання інформації дітьми інтернет-покоління. Ризики маніпулятивного впливу у реаліях кліпової свідомості. Психолого-педагогічні особливості дітей, яким притаманне кліпове мислення.

Тема 3. Методи ефективної педагогічної взаємодії з сучасним вихованцем

Візуалізація та мультимедійність як визначальні фактори взаємодії з віртуальним інформаційним середовищем. Освітні практики активізації переваг кліпового мислення. Візуалізація як основа успішної інтернет-комунікації.

3.2.2. Формування здорових харчових звичок в учасників освітнього процесу

Тема 1. Засади здорового харчування

Навіщо людина їсть? Нутрієнти, макро- і мікронутрієнти. Їжа: отрута та ліки. Харчові звички. Вітаміни в житті людини. Вода. Тарілка здорового харчування. Щоденник харчування.

Тема 2. Генетичні та середовищні аспекти харчової поведінки

Українські традиції та страви. Харчові традиції в різних культурах. Харчові звички. Розлади харчування. Досягнення нутригеноміки.

Тема 3. Маркери формування здорових харчових звичок

Умови зберігання, термін придатності різних продуктів. Маркетинг і реклама. Утилізація харчових відходів. Електронні помічники для організації харчового режиму.

3.2.3. Упровадження й популяризація відновних практик і мирного розв'язання конфліктів

Тема 1. Відновний підхід. Безпечне освітнє середовище. Методика та практика відновної комунікації

Кейс-навчання для розвитку практичних умінь застосування технік відновної комунікації в професійній діяльності. Ресурсні можливості, професійні зони застосування відновних практик у роботі фахівців, методичне забезпечення впровадження відновних практик до освітнього процесу закладів освіти.

Тема 2. Конфліктологічна компетентність педагогічних працівників

Наукове визначення конфлікту та його ознаки. Структурна модель конфлікту. Динаміка конфлікту. Конструктивні та деструктивні функції конфліктів. Причини конфліктів.

Конфліктогени, їх класифікація. Особистісна складова конфлікту. Особистісні та об'єктивні фактори виникнення конфлікту. Обмін досвідом та вдосконалення міжособистісної взаємодії.

Тема 3. Роль служб порозуміння в закладах освіти в процесі забезпечення та створення безпечного освітнього середовища

Наукове розширення поняття шкільна медіація як ефективне вирішення конфліктів у закладах освіти, переваги впровадження медіації ровесників, відновні можливості шкільної медіації, упровадження шкільної служби порозуміння. Чинники та рушійні сили успішної роботи шкільної медіації. Обмін досвідом, удосконалення міжособистісної взаємодії.

3.2.4. Попередження та профілактика проявів суїцидальної поведінки в освітньому середовищі

Тема 1. Навички безпечної поведінки учня у ставленні до самого себе

Характерні поведінкові особливості дітей та підлітків. Самоусвідомлення особистості. Адекватна та неадекватна самооцінка. Кризові періоди підліткового віку, способи їх подолання. Хобі-реакції, ризикова поведінка, екстремальні види діяльності дітей та підлітків. Емоційна саморегуляція (самоконтроль).

Тема 2. Безпечна поведінка дітей в соціумі

Безпечне, стабільне та розвиваюче середовище сімейного оточення – одна з основних умов повноцінного розвитку та благополуччя дітей. Створення умов безпечного освітнього середовища. Підвищення рівня культури безпечної, здорової поведінки, ненасильницької взаємодії у дітей та інших учасників освітнього процесу. Протидія проявам насильства та жорстокого поводження щодо дітей.

Тема 3. Профілактика суїцидальної поведінки

Суїцид та суїцидальна поведінка. Види суїциду. Особливості дитячого суїциду. Фактори ризику, що можуть стати причиною дитячого і підліткового суїциду. Психологічна криза як чинник суїциду. Типи суїцидальної поведінки. Основні індикатори суїциду.

Очікувані результати за варіативною складовою фахового модуля 3.2. охоплюють:

Знання й розуміння:

- сучасних тенденцій трансформації пізнавальної діяльності вихованців цифрового покоління в інформаційному суспільстві;
- проблемних аспектів та переваг кліпового мислення у дітей інтернет-покоління.
- Сутності, значення медіаграмотності та медіаосвіти;
- розрізнення правдивої та неправдивої (фейкової) інформації;
- ключових компетентностей, на яких базується професійна орієнтація;
- підходів та особливостей здійснення допрофільної підготовки;
- піраміди здорового харчування як інструменту формування здорових харчових звичок;
- різноманітності культур харчування в різних країнах світу, їх вплив на формування харчових звичок населення;
- впливу харчових виборів на навколишнє середовище і суспільство в цілому;
- відновного підходу, відмінності відновного підходу від дисциплінарного;
- переваг та актуальності впровадження відновного підходу в освітній процес;
- нормативної бази становлення безпечного і здорового освітнього середовища, формування навичок безпечної поведінки;
- понять «безпека», «безпечна поведінка», «компоненти безпечної поведінки».

Уміння:

- адаптувати методичні прийоми та способи педагогічної взаємодії до особливостей сприйняття інформації сучасними вихованцями;

- використовувати в освітньому процесі корисні навички сучасних дітей щодо взаємодії з різноформатним контентом;
- ефективної взаємодії й співпраці в команді:
- організовувати освітню діяльність із застосуванням інструментів медіаграмотності;
- упевнено орієнтуватися в інформаційному просторі;
- здійснювати профілактико-просвітницьку роботу з учасниками освітнього процесу щодо безпеки життєдіяльності;
- організувати безпечне освітнє середовище;
- аналізувати особливості попиту щодо кваліфікованих спеціалістів на регіональному та місцевому ринках праці;
- використовувати сучасні методики профорієнтаційної діагностики з метою виявлення професійно значущих властивостей і якостей;
- упроваджувати здорові звички у повсякденне життя, зокрема завдяки регулярної фізичної активності та вживанню достатньої кількості води;
- шукати способи вирішення конфліктної ситуації;
- здійснювати комплексний підхід у просвітницько-профілактичній діяльності за відповідними тематичними напрямами формування безпечної поведінки;
- формувати свідоме й відповідальне ставлення учнів до особистої безпеки та безпеки оточуючих.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- гуманістична спрямованість освітнього процесу;
- професійна мобільність та гнучкість;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;
- просування національно-патріотичних та демократичних цінностей;
- готовність самостійно впроваджувати медіаграмотність у практику освітньої діяльності;
- позитивне ставлення до загальнолюдських цінностей;
- демонструє ціннісне ставлення до учасників освітнього процесу;
- життя і здоров’я – найбільша цінність для людини;
- навички – найважливіше пристосування людини до надзвичайних ситуацій;
- дотримання правил безпеки праці – запорука здоров’я людини й частина її культури;
- професійна мобільність та гнучкість;
- значення правильного харчування для зміцнення здоров’я та підтримки загального добробуту;
- критичне розуміння рекламних та маркетингових прийомів на ринках продуктів харчування;
- здатність критично оцінювати достовірність, надійність інформаційних джерел, врахування правових та етичних аспектів, пов’язаних з впровадженням служб порозуміння у закладах освіти.

Рекомендовані джерела

1. 30 кроків до нової української школи: навчаємо громадянина: онлайн курс програми “Демократична школа” Європейського центру ім. Вергеланда. URL: http://surl.li/nddil
URL: la-strada.org.ua/ucp_file.php?c=JqVIjfoFBStqlCLmi1wsfbXKGCUY1e
2. Абетка інклюзивності і толерантності: науково-популярне видання ІГО «Соціальна синергія». Київ: Видавництво «Теза», 2020. 30 с. URL: https://bit.ly/3FQSmDs
3. Айві А. Цілеспрямоване інтерв'ювання і консультування: сприяння розвитку клієнта. Київ: Сфера, 1998. 342 с.

4. Аксініна І., Войтанішек О., Саніна О. Педагогічний коучинг: новація в шкільному менеджменті. *Директор школи.* 2018. № 23-24, С. 10-20.
5. Алгоритм дій місцевих органів виконавчої влади органів місцевого самоврядування, органів управління освітою, керівників закладів освіти щодо забезпечення укриття учасників освітнього процесу. URL: https://bit.ly/3YnKDDS
6. Андрющенко О.О. Сутність феномену «рефлексивні вміння педагога». *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2016. Вип. 51(104), С. 67-73.
7. Арт-терапія: види, методи, ефективність. URL:https://psyhologer.com.ua/art-terapiia/
8. Барна М.В. Іміджелогія: навч. посіб. для дистанційного навчання. Київ: Університет «Україна», 2018. 217 с.
9. Бахтіна Г.П. Інформатизація суспільства та проблема «кліпового мислення». URL: http://kpi.ua/1102-7.
10. Безпека під час навчання: рекомендації щодо організації укриття. URL: https://bit.ly/3YlTGVN
11. Безпечне користування сучасними інформаційно-комунікативними технологіями / О. Удалова та ін. Київ: Україна, 2010. 72 с.
12. Бех І.Д. Рефлексія у духовному «Я» особистості. *Рідна школа*. 2011. № 8-9, С. 9-14.
13. Бріер Д., Скотт К. Основи травмофокусованої психотерапії. Львів: Свічадо, 2015. 448 с.
14. Використання Kahoot у навчально-виховному процесі: веб-сайт. URL: https://bit.ly/3Vmanig
15. Вукіна Н.В., Дементієвська Н.П., Сущенко І.М. Критичне мислення: як цьому навчати: наук.-метод. посіб. / за наук. ред. О.І. Пометун. Харків, 2007. 190 с.
16. Галузяк В.М. Рефлексія у структурі особистісно-професійної зрілості вчителя. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2008. №4, С. 17-25.
17. Глузман О.В. Базові компетентності: сутність та значення в життєвому успіху особистості. *Педагогіка і психологія : Вісник НАПН України*. 2009. № 2(63), С. 51-60.
18. Головань М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. *Вища освіта України*. 2008. № 3, С. 23-30.
19. Гондарева Г.В. Концепція розвитку емоційного інтелекту старшокласників у навчально-виховному процесі. *Таврійський вісник освіти.* 2013. № 2, С. 260-264.
20. Гоулман Д. Емоційний інтелект. Харків: Віват, 2022. 512 с.
21. Грицак Я., Комаров О. Шлях становлення української ідентичності. 2021 р. URL: https://bit.ly/3ERW4L5
22. Групові форми роботи в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій (досвід упровадження) / В.В. Байдик та ін.; за заг. ред. В.Г. Панка, І.І. Ткачук. Київ: Ніка-Центр, 2020. 122 с.
23. Гуревич Р.С. Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів засобами мультимедійних технологій. *Наукові записки. Серія: Педагогіка*. 2007. С. 38-41.
24. Гусак В.М. Нові ролі педагога у контексті реформ сучасної української школи. *Педагогіка партнерства як основа розвитку суб'єктів освітньої діяльності в умовах НУШ*: матеріали наук.-практич. конференції. URL: http://conf.zippo.net.ua/?p=79
25. Двіжона О.В. Психологічна служба в закладах освіти: навчальний посібник. Чернівці: Книги XXI, 2014. 400 с.
26. Державний стандарт базової загальної освіти: Постанова КМУ від 30.09.2020 № 898. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text
27. Деякі питання організації та проведення супервізії: Наказ МОН від 18.10.2019 №1313. URL: https://bit.ly/3Vm9jeg
28. Дитяча та юнацька психотерапія. Теорія і практика в сучасних наукових дослідженнях: монографія / за заг. ред. Г. Католик. Львів: Астролябія, 2012. 312 с.
29. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 3-тє вид., випр. Київ: Академвидав, 2015. 304 с.

30. Дії населення в умовах надзвичайних, несприятливих побутових та нестандартних ситуацій: практичний посібник / М.А. Скидан та ін.; за заг. ред. М.А. Скидана. Київ: Атіка, 2007. 92 с.
31. Ділова активність. Методичний посібник з дидактичним наповненням для вчителів, вихователів, класних керівників (загальний ресурс) / за заг. ред. П. Гнуса. Львів, 2001. 192 с.
32. Досвід надання допомоги дітям і сім'ям - жертвам військового конфлікту: практ. посіб. / І.О. Корнієнко та ін. Київ: УНМЦ практ. психології і соціальної роботи, 2017.152 с.
33. Дуткевич Т.В. Савицька С.В. Практична психологія: Вступ у спеціальність: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 280 с.
34. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / автор-укладач Н.П. Наволокова. Харків : ВГ «Основа», 2009. 176 с.
35. Євтух М.Б., Піньковська Е.А., Черкашина Т.В. Методики особистісно-професійного самовдосконалення суб'єкта педагогічної діяльності на засадах самопізнання: навч.-метод. посіб. для педагогічних працівників. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.А., 2015. 400 с.
36. Євтух М.Б., Черкашина Т.В. Педагогічна система самопізнання і особистісно-професійного самовдосконалення: підручник. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.А., 2017. 348 с.
37. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти: навчально-методичний посібник / В.Л. Андрєєнкова та ін. Київ: ФОП Нічога С.О., 2020. 196 с.
38. Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби: методичні рекомендації / В.М. Горленко та ін.; за ред. В.Г. Панка. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи. URL: https://lib.iitta.gov.ua/713246/
39. Зеленська Л.Д. Модерація як форма реалізації супервізії в НУШ. Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 31 березня – 2 квітня 2021 р.). У 2 томах. / Харк. нац. пед. ун-т імені Г.С. Сковороди. 2021. Т. 2, С. 95-98.
40. Ілліна О.В. Проблема вмінь, необхідних для організаторської діяльності вчителя, в історії педагогічної думки. *Вісник Житомирського державного педагогічного університету.* 2018. № 24, С. 63-66.
41. Інклюзивна освіта: навчальний посібник / М. Порошенко та ін. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
42. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти: керівництво для тренерів: навч.-метод. посібник. Київ, 2018. 174 с.
43. Інноваційні моделі підвищення кваліфікації працівників психологічної служби і консультантів ПМПК / за ред. В.Г. Панка, З.О. Гаркавенко. Київ: Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2013. 111 с.
44. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: метод. посібник. / авт.-укл.: О. Пометун, Л. Пироженко. Київ: АПН, 2002. 136 с.
45. Ісаєва Г. Метод проєктів – ефективна технологія навчання. Підручник для директора. 2005. № 9-10, С.4-10.
46. Калініна Л.М. Реформування освіти в Чеській республіці. Вересень. 2013. № 1-2(62-63), С. 10-24.
47. Керівництво з проведення інтервізій та супервізій / автор-упорядник Т. Артеменко. Черкаси: КНЗ «ЧОІПОПП Черкаської обласної ради», 2021. 42 с. URL: https://cutt.ly/dEUkz1u
48. Керівництво МПК з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в умовах надзвичайної ситуації. Київ: Унів. вид-во Пульсари, 2017. 216 с.
49. Книш І.В. Кліпове мислення як норма та прояв геніальності. Нові виміри духовності на початку XXI століття : матеріали VI Міжнародної on-line конференції (24-25 травня 2018 року, Сумський державний університет) / за ред. проф. І.П. Мозгового. 2018. С. 48-49.
50. Коберник О.М. Проєктивна педагогіка і національна школа. *Шлях освіти.* 2006. № 7, С. 7-9.
51. Кобинець Я. Підходи Нової української школи, або Шлях до дитячого серця. URL: https://bit.ly/3Fjy05x. (дата звернення: 30.11.2022).

52. Ковальська Т. Інноваційні підходи до профільного навчання і допрофесійної підготовки старшокласників Кам'янець-Подільського ліцею. Директор школи, ліцею, гімназії. 2017. № 3-4, С . 179-183.
53. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2013, № 34-35, ст. 458.
54. Козира В.М. Технологія розвитку критичного мислення у навчальному процесі: навч.-метод. посіб. для вчителів. Тернопіль: ТОКІППО, 2017. 60 с.
55. Коноваленко Ю. Тьютори, Едвайсери, Коучі, Фасилітатори, Ментори, Наставники – розбираємось хто це. 2017. URL: https://bit.ly/3UjIRjX
56. Конституція України. Основний закон. Київ, 1996. URL: https://bit.ly/3Wl5vu3
57. Консультування в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій / за заг. ред. В.Г. Панка, І.І. Ткачука. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 144 с.
58. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : Розпорядження КМУ від 14.12.2016 № 988-р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-p
59. Корекційно-розвиткова програма формування стійкості до стресу у дітей дошкільного віку та школярів «Безпечний простір»: навчально-методичний посібник / С.О. Богданов та ін. Київ: НаУКМА, 2017. URL: https://lib.iitta.gov.ua/707671/1/KRP2017.pdf
60. Коротун О. Методологічні засади змішаного навчання в умовах вищої освіти. *Інформаційні технології в освіті*. 2016. № 3(28), С. 117-129.
61. Костюк А.В. Емоційний інтелект та шляхи його розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* 2014. № 2, С. 85-89.
62. Кочарян А., Гущина Н. Виховання культури користувача Інтернету. Безпека у всесвітній мережі: навчально-методичний посібник. Київ, 2011. 100 с. URL: http://old.mon.gov.ua/images/newstmp/2011/18_02/3/4press.pdf
63. Кочкурова О.В. Динаміка професійної ідентичності майбутніх учителів у процесі професійної підготовки. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 12*. 2019. Вип. 25 (49), С. 200-205.
64. Кремень В.Г. Світ знання : людина, наука, освіта. Київ: Знання України, 2016. 87 с.
65. Кугуєнко Н.Ф. Активні та інтерактивні методи навчання як фактор забезпечення педагогіки успіху. *Джерело педагогічної майстерності*. 2008. № 2, С. 32-37.
66. Лукіянчук А.М. Модель розвитку професійної ідентичності майбутніх педагогів. *Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць Кам'янець–Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України.2010. Вип. 7,* С. 370-381.
67. Любчак Н.М. Проєктні технології: сутність та особливості використання у навчальному процесі. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки. 2014. Вип. 122, С. 144-150.
68. Макаренко В.М., Туманцова О.О. Як опанувати технологію формування критичного мислення. Харків: ВГ «Основа», 2008. 320 с.
69. Максименко С.Д. Рефлексія – шлях до продуктивного самовизначення. *Психолог.* 2005. № 1, С. 19-22.
70. Манько В.А. Проблемне навчання як актуальна науково-педагогічна проблема. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2006. Вип. 25, С. 102-106.
71. Матюха Г.В., Салло Ю.В. Організація групової роботи на уроках англійської мови. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.* 2013. С. 271-274.
72. Методичний сайт "Здорове харчування дітей". URL: https://kristti.com.ua/zdorove-harchuvannya-ditej/
73. Методичні рекомендації щодо впровадження циклограм діяльності працівників психологічної служби / В.М. Горленко та ін.; за ред. В.Г. Панка. Київ: УНМЦ практичної

психології і соціальної роботи. URL: https://lib.iitta.gov.ua/709623/
74. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в школах у 2022/2023 навчальному році / М-во освіти і науки України. Київ, 2022. URL: https://bit.ly/3VVlO0D
75. Мірошник О.Г. Професійно-педагогічна рефлексія у вимірах основних сфер професійної активності вчителя. *Психологія і особистість*. 2015. № 1(7), С. 162-173.
76. Міфи та упередження щодо здорового харчування. / Міністерство охорони здоров'я України. URL: https://moz.gov.ua/article/news/mifi-ta-uperedzhennja-schodo-zdorovogo-harchuvannja
77. Модельні навчальні програми. URL: https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/
78. Моргун В.Ф. Емоційний інтелект у багатовимірній структурі особистості. *Постметодика*. 2010. № (6)97, С. 2-15.
79. Морін О. Програмно-методичне забезпечення професійного самовизначення учнівської молоді в умовах допрофільної підготовки і профільного навчання. Рідна школа. 2015. № 3, С. 29- 33.
80. Москаль Ю. Ідентифікація й ідентичність у суспільному форматі теоретичного аналізу. *Психологія і суспільство.* 2016. № 1, С. 96-112.
81. Н.М. Степанова, В.С. Кудін. Календар морально-патріотичних цінностей сучасного школяра: науково-методичний посібник. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.А., 2020. 152 с.
82. Навчаємо мислити критично: посіб. для вчителів / авт.-уклад.: О.І. Пометун, І.М. Сущенко. Дніпро: ЛІРА, 2016. 144 с.
83. Навчальна кінезіологія: проста гімнастика для мозку. URL: https://bit.ly/3XKqdVt
84. Навчання, досвід, наставництво. Інформаційний бюлетень *За медичні права*. Квітень 2011. № 4, С. 2-3. URL: http://lviv.medprof.org.ua/uploads/media/2-3.pdf
85. Науково-методичне забезпечення діяльності психологічної служби системи освіти в умовах децентралізації (моделі, досвід): монографія / за наук. ред. В.Г. Панка. Київ: Ніка-Центр, 2020. 152 с. URL: https://cutt.ly/31ZBZQd
86. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н.М. Бібік. Київ: Літера ЛТД, 2019. 208 с.
87. Овчаренко О.П., Лазар А.П., Матюшко Р.П. Основи радіаційної медицини: навч. посібник. Одеса: Одес. держ. мед. ун-т, 2002. 208 с.
88. Онопрієнко О.В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів: сутність і методика здійснення. *Український педагогічний журнал*. 2016. № 4, С. 36 – 42.
89. Опис цифрової компетентності педагогічних працівників / Н. Морзе та ін. Ел.фахове видання *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 1-53. Київ, 27-28.09.2019. URL: https://bit.ly/3ineA6B
90. Організація і надання першої медичної допомоги населенню в надзвичайних ситуаціях: навч. посіб. для студ. вищ. мед. навч. закл. II-IV рівня акредитації / В.С. Тарасюк та ін.; за ред. В.С. Тарасюка. Вінниця: Нова Книга, 2007. 144 с.: рис., табл.
91. Організація роботи з розв'язання проблеми насильства в школі: навчально-методичний посібник / упор.: Є.В. Дубровська, М.В. Ясеновська; за ред. М.К. Алєксєєнко, М.П. Дендебера, О.Д. Соловйова. Київ: Huss, 2011. 96 с.
92. Організація та науково-методичне забезпечення діяльності психологічної служби і ПМПК / за наук. ред. В.Г. Панка, І.І. Цушка. Київ: Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2013. 127 с.
93. Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади: монографія / Л.Б. Лук'янова та ін. Київ: Педагогічна думка, 2012. 272 с.
94. Основи безпеки життєдіяльності в умовах бойових дій: методичні рекомендації для позашкілля / М-во освіти і науки України. Київ, 2022. URL : https://bit.ly/3VVlO0D
95. Основи психологічного консультування у позитум-підході / В.І. Карікаш та ін. Черкаси, 2009. 52 с.
96. Особливості діяльності психологічної служби у закладах освіти в умовах дистанційного навчання: методичні матеріали / Т.В. Войцях та ін. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.А., 2020.

С. 59-73. URL: https://cutt.ly/ohA3OAU
97. Палько Т.В. Психологічна програма розвитку рефлексії вчителів в умовах післядипломної педагогічної освіти. *Актуальні проблеми психології*. 2014. Т. 1. Вип. 41, С. 163-168.
98. Петрушкевич О. Ненасильницьке спілкуванняу школі – міф чи реальність? URL: https://bit.ly/3EWB2eB
99. Підготовка вчителів до розвитку життєстійкості/стресостійкості у дітей в освітніх навчальних закладах: навч.-метод. посіб. / С.О. Богданов та ін.; за заг. ред. В.М. Чернобровкіна, В.Г. Панка. Київ: Унів. Вид-во ПУЛЬСАРИ, 2017. 208 с.: іл., табл. URL: https://cutt.ly/41ZBVFb
100. Пітерсон Д. 12 правил життя. Як перемогти хаос / пер. з англ. Д. Кожедуба. 3-тє вид. Київ: Наш формат, 2021. 384 с.
101. Побірченко Н.А. Психодіагностика професійної ідентичності майбутніх вчителів: методичні рекомендації. Київ : БЦФ ТОВ «Дельфін», 2010. 45 с.
102. Положення про психологічну службу у системі освіти України : Наказ Міністерства освіти і науки України від 22 травня 2018 р. № 509. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18
103. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. Посібник для вчителя. Київ, 2014. 280 с.
104. Пометун О.І. Нова українська школа: розвиток критичного мислення учнів початкової школи: навч.-метод. посібник. Київ: Вид. дім «Освіта», 2020. 192 с.
105. Пометун О.І. Урок, що розвиває критичне мислення. 70 методів в одній книзі: навч.-метод. посібник. Київ, 2020. 104 с.
106. Пометун О.І., Сущенко І.М. Основи критичного мислення: метод. посібник для вчителів. Дніпро: ЛІРА, 2016. 156 с.
107. Портал про харчування школярів "Знаємо" https://znaimo.gov.ua/
108. Практична психологія в системі освіти: питання організації та методики / за ред. В.Г. Панка. Київ: Либідь, 1995. 204 с.
109. Про Безпеку: безпечна освітня екосистема громади: посібник для тренера /за заг. ред. А. Аносової. Київ: Центр інноваційної освіти «Про.Світ», 2023. 290 с.
110. Про Державну комісію з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій : Постанова КМУ від 26.01.2015 р. № 18.
111. Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, Наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641 : Наказ МОН від 06.06.2022 № 527 (із змінами, внесеними згідно з Наказом МОН від 23.06.2022 №586). URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text
112. Про деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників: Постанова КМУ від 21.08.2019 № 800 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ від 27.12.2019 №1133). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text.
113. Про забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 р. № 4004-XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1994, № 27, ст. 218. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text
114. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту: Постанова КМУ від 09.01.2014 №11. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-%D0%BF#Text
115. Про затвердження Положення про організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та зв'язку у сфері цивільного захисту: Постанова КМУ від 27.09.2017 №733. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2017-%D0%BF#Text
116. Про затвердження професійного стандарту «Практичний психолог закладу освіти»: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства від 24.11.2020 р. № 2425-20. 30 с. URL: https://cutt.ly/T1ZB37w

117. Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України від 18.01.2001 р. № 2245-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2001, № 15, ст. 73. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14#Text
118. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Голос України*. 2017. 27 верес. (№ 178-179). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text
119. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2020, № 31, ст. 226. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text
120. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 05.12.2015 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР),* 2015, № 28, ст. 250. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text
121. Про.Безпеку: безпечна освітня екосистема громади: навчально-методичний посібник / за заг. ред. Н. Софій, А. Аносової. Київ: Центр інноваційної освіти «Про.Світ»,2023. 518 с.
122. Програма освітньої діяльності та спецкурс курсів підвищення фахової кваліфікації практичних психологів і соціальних педагогів з проблеми «Навички кризового консультування та розвиток психосоціальної стійкості до стресу у дітей» / за заг. ред. В.Г. Панка. Київ: НАПНУ, 2015. 28 с. URL: https://cutt.ly/x1ZB0Yh
123. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» : Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 № 2736-20. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text
124. Профілактика деструктивної поведінки підлітків / Т. Журавель та ін.; за ред. Т. Журавель, Ю. Удовенко. Київ: Видавництво ФО-П Буря О.Д., 2022. 144 с.
125. Пучков І. Використання змішаного навчання при підготовці вчителів початкових класів. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля.* Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2017. № 1(13), С. 260-264.
126. Рашевська Н. Змішане навчання як психолого педагогічна проблема. *Вісник Черкаського університету*. Серія «Педагогічні науки». 2010. Вип. 191. Ч. IV, С. 89-96.
127. Резван О.О. Шляхи вдосконалення професійної рефлексії вчителів проєктних класів «Інтелект України». *Рідна школа*. 2016. №4, С. 65-69.
128. Рекомендації ВООЗ щодо вживання жирів і вуглеводів / Центр громадського здоров'я. URL: https://phc.org.ua/news/zdorove-kharchuvannya-vooz-onovila-rekomendacii-schodo-vzhivannya-zhiriv-i-vuglevodiv
129. Рекомендації Міністерства охорони здоров'я зі здорового харчування. URL: https://moz.gov.ua/article/news/moz-ukraini-predstavilo-rekomendacii-zi-zdorovogo-harchuvannja
130. Робінсон К. Школа майбутнього. Революція у вашій школі, що назавжди змінить освіту / пер. з англ. Г. Лелів. Львів: Літопис, 2016. 258 с.
131. Сак Т. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі: навчальний курс та науково-методичний посібник. Київ: СПД-ФО Парашин І., 2011. 101 с. URL: https://cutt.ly/lnUhQDL
132. Самопізнання і самовдосконалення в схемах, формулах, таблицях: навчально-методичний посібник / укладач А.В. Аносова; за заг. ред. Е.А. Піньковської, Т.В. Черкашиної. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.А., 2018. 152 с.
133. Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти : Наказ МОЗ України від 25.09.2020 №2205, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 10.11.2020 за №1111/35394. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-20#Text
134. Сенчина Н.Г. Формування педагогічної рефлексії учителів гуманітарних спеціальностей у післядипломній освіті : автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2019. 22 с.
135. Сікора Я. Інтеграція електронного навчання і дистанційних освітніх технологій в навчальний процес ВНЗ. *Актуальні питання сучасної інформатики*. 2022. № 3, С. 92-95.
136. Скиба М. Цінності в школі – від глухої оборони до навігації в незвіданому. Нова

українська школа. URL: https://bit.ly/3UrXXnA
137. Смагіна Т.М. Зміщення акцентів з hard skills на soft skills в підвищенні професійної компетентності педагогів у системі післядипломної освіти. *Розвиток професійної компетентності педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти регіону: збірник матеріалів конференції.* Житомир. 2017. С. 21-29.
138. Соціально-психологічний театр / авт.-упоряд.: Л. Жеребньова, Т. Артеменко. Київ: Шкільний світ, 2011. 120 с.
139. Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій: практичний посібник / Т.М. Титаренко та ін.; за наук. ред. Т.М. Титаренко; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2019. 220 с.
140. Ставкова С. До питання вивчення та використання супервізії як соціальної технології. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2016. № 3, С. 178-190.
141. Степаненко О.О. Обґрунтування поняття «тьютор» у освітньо-дослідницькому просторі. *Педагогічні науки.* 2018. С. 198-204.
142. Степико М.Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування: монографія. Київ: НІСД, 2011. 336 с. URL: https://bit.ly/3uQpcxT
143. Стіл Дж., Мередіт К., Темпл Ч. Методична система «Розвиток критичного мислення у навчанні різних предметів»: Підготовлено для проекту «Читання та письмо для розвитку критичного мислення» / Науково-методичний центр розвитку критичного та образного мислення «Інтелект». Київ: Міленіум, 2001. 104 с.
144. Стрельніков В.Ю. Роль емоційного інтелекту у забезпеченні здоров'я людини. *Постметодика.* 2010. № (6)97, С. 15-21.
145. Супервізія: професійна підтримка і професійний розвиток педагогів: порадник для супервізорів (наставників). USAID, 2018. 60 с.
146. Теорія та практика змішаного навчання: монографія / В. Кухаренко та ін.; за ред. В. Кухаренка. Харків: Міськдрук, 2016. 284 с.
147. Технології професійного розвитку педагогів: навч.-метод. посіб. / упорядники: Т.М. Сорочан, М.І. Скрипник; Держ. вищ. навч. закл. «Ун-т менедж. освіти». Київ, 2016. 231 с. URL: https://bit.ly/3j19Fso
148. Технології психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій (з досвіду роботи)/ В.В. Байдик та ін.; за наук. ред. В.Г. Панка, І.І. Ткачука. Київ: Ніка-Центр, 2021. 118 с.
149. Технології розвитку критичного мислення учнів / А. Кроуфорд та ін.; наук. ред., передм. О.І. Пометун. Київ: Плеяди, 2006. 220 с.
150. Тимошко Г.М. Управління формуванням професійного здоров'я педагогів. *Проблеми освіти.* 2015. Вип. 83. Ч. 2, С.102-107.
151. Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності : Наказ МОН України від 10.12.2021 №1340. URL: https://bit.ly/3XRhd0W
152. Типове положення про проведення супервізії впровадження Концепції «Нова українська школа» / уклад.: Клокар Н.І., Нікулочкіна О.В. Київ, 2018. 6 с.
153. Типові освітні програми. URL: https://bit.ly/3EW5dlM
154. Траутманн Франц. Керівництво по інтервізії. Інститут Трімбос (Інститут психічного здоров'я і залежностей Голландії). Управління ООН по наркотикам і злочинності. Проектне Бюро в Балтійських країнах, 2010. 18 с.
155. Удовицька Т.А. «Кліпове мислення» молоді: особливості прояву у процесі навчання (до постановки проблеми). *Вища освіта України. 2013.* Вип. 31. Т. VIII (50), С. 407-416.
156. Фінансова грамотність. Фінанси. Що? Чому? Як?: навчальний посібник. Київ, 2019. 272 с.
157. Цуркан Т.Г., Красій Н.Б. Шлях до успіху особистості – через проблемне навчання. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 10 (54), С. 313-318.
158. Чекстере О.Ю. Психологічні особливості ПТСР в дітей, постраждалих внаслідок

збройного конфлікту на Сході України. *Психолог.* 2016. № 7-8 (583-584), С. 55-61.
159. Чепіль М.М., Дудник Н.З. Педагогічні технології: навч. посібник. Київ: Академвидання, 2012. 224 с.
160. Черкашина Т.В. Сучасні педагогічні практики: педагогічна система самопізнання і особистісно-професійного самовдосконалення: навчально-методичний посібник для педагогічних працівників. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.А., 2019. 162 с.
161. Черних О.О. Керівництво із соціально-педагогічного супроводу формування безпечної поведінки підлітків в Інтернеті: навчально-методичний посібник. Київ: ТОВ «ЦП «КОМПРИНТ», 2017. 104 с.
162. Чернявська А. Емоційний інтелект – запорука успішного навчання. *Молодь і ринок.* 2012. № 12, С. 136-139.
163. Шкільна служба розв'язання конфліктів: досвід уповноваження: посібник / Р. Коваль та ін. Київ: Видавець Захаренко В.О., 2009. 168 с.
164. Шлейхер А. Найкращий клас у світі: як створити освітню систему 21-го століття / пер. з англ. Г. Лелів. Львів: Літопис, 2018. 296 с.
165. Ясинська Н.А. Управління особистими фінансами: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. 352 с.